

TAK KOLIK TĚCH SLUCHOVĚ POSTIŽENÝCH U NÁS VLASTNĚ JE?

Jaroslav Hrubý

V roce 1998 byl v tomto časopise publikován autorův článek Kolik je u nás sluchově postižených? Za více než deset let od jeho vytištění se v této oblasti staly jenom dvě skutečně významné události. Otázky o případném zdravotním postižení se nepodařilo prosadit do sčítání lidu v roce 2001. A teprve počátkem roku 2008 zveřejnil Český statistický úřad výsledky svého „náhradního“ sčítání počtu zdravotně postižených. Publikací obsahující údaje o počtu zdravotně postižených, a tedy i sluchově postižených, však vyšlo několik, přičemž validita uváděných informací je v některých případech pochybná. Autor rozebírá chyby, kterých se jejich autoři dopustili, a uvádí srovnávací tabulku čísel získaných z různých zdrojů. Nakonec s využitím nových údajů upravuje své odhady počtu sluchově postižených z roku 1998.

Odpovíme-li si na otázku v názvu tohoto článku hned, že nevíme, je to skoro takové, jako kdybychom začali vyprávění vtipu jeho pointou. Žel, i přes mnohé dosavadní pokusy to opravdu nevíme. Přitom tomu tak dříve nebývalo.

Malý pohled do historie

Ředitelé ústavů pro hluchoněmé v Čechách i na Moravě si byli vědomi, že mohou vzdělání poskytnout jenom malé části neslyšících dětí, protože kapacita jejich ústavů naprosto nepostačovala. Ani oni však přesně nevěděli, kolik neslyšících dětí v Čechách a na Moravě skutečně je. Řediteli ústavu pro hluchoněmé v Brně panu Eduardu Partischovi se nakonec podařilo přimět Zemskou politickou správu pro Moravu, aby dala provést soupis

všech neslyšících školou povinných dětí na Moravě. Ke sčítání došlo v roce 1885, kdy bylo zjištěno, že na Moravě je ještě 486 neslyšících dětí bez jakéhokoliv vzdělání. To byl velice silný argument i pro Zemský sněm, kde se celé věci ujal poslanec JUDr. Antonín Dvořák z Ivančic, který měl neslyšícího bratra. Zemský sněm se v roce 1889 usnesl na zřízení dvou ústavů pro české děti. Ústav v Brně měl zůstat vyhrazen pro děti německé. Nové ústavy pak byly v roce 1894 zřízeny v Ivančicích a v Lipníku.

Ottivův slovník naučný (1) uvádí pod heslem „Hluchoněmí“ doslova: „De statistických dat bývá počet [Hluchoněmí]-mých větší v krajích hornatých, bahenních, hlubokých údolích nežli v krajích od moře vzdálenějších, suchých. V krajích alpských

INFORMACE PRO AUTORY

Časopis **Speciální pedagogika** přijímá k publikování stati, výzkumná sdělení, přehledové studie, diskusní příspěvky, informace z praxe, zprávy a recenze. Základním požadavkem na tyto texty je **původnost**.

Texty je potřeba opatřit anotací, klíčovými slovy, souhrnem v češtině v rozsahu 1 normostrany. Který dává redakce sama přeložit do angličtiny, přehledem literatury citované podle normy ISO 690, případně poznámkovým aparátém (netýká se diskuse, zpráv a recenzí).

Texty posuzují vždy dva recenzenti, recenzní řízení je anonymní.

Blíží pokyny k citacím uvádějí **Pravidla pro bibliografické citace** – aktualizace říjen 2008, která najdete na www.pedf.cuni.cz v rubrice Rychlé odkazy. Knihovna a v podrubrice Informační vzdělávání.

Rozsah příspěvků je limitován následovně (včetně bibliografie):

- stati a výzkumná sdělení 10 normostran (tj. 18 000 B),
- přehledové studie do 40 normostran (tj. 72 000 B), tyto studie jsou **výžádány redakci**,
- diskusní příspěvky 8 normostran (tj. 14 400 B),
- zprávy a recenze 5 normostran (tj. 9000 B).

Strana (normostrana) má 30 řádků o 60 úhovech (tj. 1800 B). Při překročení délky redakce zpravidla vrací práce autorům ke zkrácení.

K textu je vhodné připojit na zvláštním listě údaje o autorovi (jméno se všemi tituly, adresa bydliště, pracoviště, telefon, e-mail).

Texty přijímá redakce v tištěné podobě a na disketě nebo CD s vyznačením odstavců, tučného písma, kurzivy atd. Mohou být zaslány též jako příloha elektronickou poštou na adresu: jirina.pesulova@pedf.cuni.cz.

Můžete použít textové editory pracující pod WINDOWS, pro naši počítačovou techniku je nevhodnější textový editor MICROSOFT WORD, verze nerozhoduje.

Obrázky by měly být vloženy do textu na místo, kde je chcete mít, ale kromě toho je zašlete zároveň jako samostatné soubory spolu s textovým souborem, protože extrakce obrázku z textového souboru je nejen pracná, ale hrozí také zkreslením.

Text je třeba psát průběžně, řádky nezarovnávat. Klávesu ENTER používejte pouze na konci odstavce.

Nenahrazujte, prosím, znaky nuly 0- velkým -O-, číslici 1-1- písmenem -l- a závočky

-()- lomítky -/!-

Nevyžádané rukopisy redakce nevrací a nehonoriguje.

Děkujeme za respektování pokynů, kterým přispějete ke zprůžnění recenzního řízení a vzájemného kontaktu mezi autorem a redakcí.

Informace najdete též <<http://www.pedf.cuni.cz/specialpedagogika>>.

připadá na př. jeden na 600 obyvatelů, v Čechách na 1200 obyv.“ (tj. 0,84 promile).

Masarykův slovník naučný (2) z roku 1927 uvádí velmi přesná čísla z roku 1900. Tehdy prý bylo „v Čechách 0,84 promile hluchoněmých, na Moravě 1,15 promile a ve Slezsku 0,9 promile“. Vynásobíme-li tato čísla tehdejší populací Čech (6,731 mil.), Moravy (1,844 mil.) a Slezska (0,797 mil.), dostaneme v Čechách, na Moravě a ve Slezsku asi 8500 hluchoněmých (asi 0,91 promile celé populace Čech, Moravy a Slezska).

Při druhém sčítání lidu (první se konalo v roce 1921) v roce 1930 byla zjišťována i zdravotní postižení:

... a to je-li sčítaná osoba slepá na obě oči, hluchá, němá, nedoslýchavá nebo úplně

hluchoněmá, dále je-li mrzák a nemá-li některou končetinu, tj. schází-li mu ruka nebo noha apod.

Zájmy hluchých. 1930, roč. 1, č. 8, s. 1

Ze sčítání lidu v roce 1930 máme díky práci Josefa Zímy Hluchoněmí, hlouš a němí v Československé republice podle výsledků sčítání lidu v r. 1930 (3) obzvláště podrobné informace. Upravme údaje z této práce tak, aby je bylo možno porovnat s dále uváděnými výsledky. Nevím sice přesně, jak byli tehdy definováni hlouš a jak hluchoněmí. Můžeme však předpokládat, že hlouš byli ti, které bychom dnes označili za ohluchlé. Hluchoněmí pak byli nejspíše ti, které bychom dnes označili za osoby s praktickou a úplnou prelingvální hluchotou.

Tab. 1:

Hlouš a němí podle sčítání lidu v roce 1930 (zdroj: Josef Zíma)						
počet obyvatel	Čechy		Morava a Slezsko		celkem	
	celkem	promile	celkem	promile	celkem	promile
	7,109 mil.		3,565 mil.		10,674 mil.	
hlouš	4 917	0,69	2 807	0,79	7 724	0,70
hluchoněmí	5 324	0,75	3 374	0,95	8 698	0,81
hlouš + hluchoněmí	10 241	1,44	6 181	1,73	16 422	1,54

Zíma při svém rozboru výsledků sčítání lidu z roku 1930 zjistil ještě jeden zajímavý údaj. Uvádí, že se hluchoněmí tehdy dožívali průměrného věku pouze 25 až 29 let. Sám to vysvětluje tím, že

hluchoněmota šla ruku v ruce se sociální nouzí a tudíž i horší stravou a náchylností k nemocem...

Po roce 1948 se při sčítáních lidu počet „invalidů“ nezjišťoval. Komunistickou

stranu více zajímaly počty domů, bytů a vybavení domácností, což se dalo propagandisticky lépe využít.

Svaz invalidů odhadoval počet sluchově postižených (dále SP) na 300 000 (např. ve svých Požadavcích na zlepšení výchovy, vzdělávání a profesní přípravy sluchově postižených z roku 1988 (4)). Tento počet samozřejmě nezahrnoval osoby, u kterých došlo ke zhoršení sluchu ve vyšším věku a kterých je nejvíce.

A pominu-li údaj MUDr. Ivana Šupáčka, CSc., z Lékařského repetitoria (5), který v heslu „Hluchoněmlost, surdmutitas (389)“ s odvoláním na světové statistiky uvádí frekvenci hluchoněmosti 0,7 až 1 promile, pak žádný další údaj o počtu sluchově postižených do roku 1990 neznám.

V roce 1991 jsem byl jmenován výkonným místopředsedou tehdy zřízeného Vládního výboru pro občany se zdravotním postižením. V roce 1991 jsme pro vládu připravili Zprávu o situaci zdravotně postižených a nejnaléhavějších úkolech, které je třeba řešit (6), která vyústila v první Národní plán pomoci zdravotně postiženým občanům (7). Ten byl schválen usnesením vlády č. 466 ze dne 29. 6. 1992. K jeho realizaci však již nedošlo, protože Pithartovi vládě ve stejném roce nahradila vláda Václava Klause. Národní plán (dále N-Plán) bylo nutno přepracovat a z názvu odstranit pro nového premiéra těžko přijatelné slovo „pomoc“. Tak vznikl druhý Národní plán opatření pro snížení negativních důsledků zdravotního postižení, který byl

schválen usnesením vlády č. 493 dne 8. 9. 1993 (8). V obou N-Plánech bylo použito odhadů počtu zdravotně postižených ze Zprávy o situaci. Tyto odhady jsem konultoval se všemi organizacemi zdravotně postižených a musím říci, že s výjimkou diabetiků, o kterých jsou vedeny zdravotnické statistiky, nikdo příliš jasno neměl. Pro odhad celkového počtu sluchově postižených jsem použil již zmíněný odhad Svazu invalidů (300 000) a ve spolupráci s organizací SP jsme odhadli, že zcela neslyšících z toho může být asi tak 15 000. Populaci celé ČR jsme samozřejmě právě tak „zaokrouhlili“ na 10 miliónů, protože jde-li o odhady, je nesmyslné uvádět čísla zaokrouhlená přesněji než v tomto případě právě na milióny a tisíce. Dnes vím, že nedoslýchavých je mnohem více právě „díky“ starším lidem. Pro účely N-Plánů zaměřených na zdravotně postižené před dosažením důchodového věku to však příliš velkou roli nehrálo. Byli jsme si však všichni vědomi, že jde jenom o odhady, a bylo nám jasné, že přesnější čísla můžeme získat až po zapojení Českého statistického úřadu (dále ČSÚ), nejlépe při dalším sčítání lidu.

Dotazníková akce MŠMT

V roce 1995 byla při odboru speciálního školství MŠMT zřízena pracovní skupina pro otázky vzdělávání neslyšících. Požádal jsem toto autoritativní těleso, aby zaštilo rozsáhlou dotazníkovou akci na českých školách pro sluchově postižené. Vypracoval jsem dotazník, který obsahoval

val otázky týkající se stavu sluchu žáků, ale také otázky, jak srozumitelně žáci mluví, jak rozumějí psanému textu, zda používají oni a jejich rodiče znakový jazyk atd. Rozeslaný dotazník je pro informaci přetisknut v příloze. Pokud znění některých otázek někomu zarazí, pak upozorňuji, že musely být položeny tak, aby je učitelé byli schopni zodpovědět. Proto třeba dotaz na to, jak žák čte, je formulován jako prosba o porovnání daného žáka s ostatními žáky ve stejné třídě, protože žádný (a navíc v terénu snadno realizovatelný!) test prostě nebyl (a dosud není) k dispozici.

Tento dotazník rozeslalo v červnu roku 1996 na 19 českých škol pro sluchově postižené přímo MŠMT. (Dovolují si zde ale připomenout, že žádná instituce jako instituce nikdy nic neudělá. Vždy za tím musí být konkrétní člověk, který v instituci pracuje. V našem případě to byla vedoucí odborné skupiny Mgr. Alena Keblová.) Díky tomu bylo vráceno celkem 1140 vyplněných dotazníků a byl tak získán materiál mimořádné hodnoty. V každém dotazníku bylo celkem 27 údajů, kterým bylo třeba přiřadit 13 systémových proměnných. Daný soubor tedy představoval 30 780 údajů a 46 000 systémových proměnných, které bylo třeba přepsat do počítače a statisticky zpracovat. Pro zpracování byl použit program SPSS (9). Data do programu obětavě přepsal kolega David Žilka. Již v říjnu téhož roku byla odbornou skupinou MŠMT zveřejněna etapová zpráva *Předběžné vyhodnocení dotazníkůvé akce na českých školách pro*

sluchově postižené (10) (zprávu vydal sekretariát Vládního výboru pro zdravotně postižené).

I když již tato publikace obsahovala velké množství zcela konkrétních informací, nebyly tím všechny možnosti vyhodnocení získaných údajů ani zdaleka vyčerpány. Nebyly tam např. uvedeny demografické údaje o počtu nedoslýchavých a neslyšících žáků v jednotlivých okresech, které by bylo možné rovněž z dotazníků vyčíst. Obdobně se nabízel na základě kroskorelačních rozborů získat ještě řadu dalších poznatků, což z časových důvodů nešlo zvládnout do uzavřené etapové zprávy odborné skupiny. Podrobné statistické rozboru a analýzy odpovědí na základě „kontrolních“ otázek jsem zveřejnil ve své habilitační práci (11) v roce 1998 (měla by být každému dostupná v Informačním centru Federace rodičů a přátel sluchově postižených).

Zákon o znakové řeči

V roce 1998 současně vrcholilo úsilí neslyšících o přijetí *Zákona o znakové řeči*, viz např. kapitola *Prosazení zákona o znakové řeči* ve 2. vydání prvního dílu *Velkého ilustrovaného průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastní osudu* (12). Zcela logicky se vynořila neúprosná otázka „a kolik tenhle zákon bude stát?“. Protože jsem stále neměl o počtu sluchově postižených a v daném případě především o počtu prelingválně neslyšících uživatelů znakové řeči žádné přesnější údaje, pokusil jsem se tyto údaje

na celou populaci sluchově postižených extrapolovat z dotazníkové akce na školách. „Vedlejším“ výsledkem tohoto mého úsilí byl článek *Kolik je u nás sluchově postižených?* (13), který vyšel ve *Speciální pedagogice* č. 2/1998, v něm jsem své odhady publikoval. Především jsem se zde velice podrobně snažil popsat, jaké předpoklady činím a dokonce i v čem mohou být mylné. Na základě těchto odhadů (a samozřejmě opět po konzultacích s organizacemi sluchově postižených) jsem

Tab. 2:

Druh postižení:	Orientační výskyt jednotlivých druhů zdravotního postižení na 10 tis. obyvatel
- sluchově postižení z toho zcela hluchých	95,0 14,5

Pod tabulkou je napsáno: „Údaje převzaty a přepočteny z různých zdrojů s různou mírou validity a vzájemné slčitelnosti. Proto je při jejich použití třeba z této skutečnosti vycházet.“ O jaké zdroje

Tab. 3:

Celkový počet občanů se zdravotním postižením z toho:	1 200 000
- sluchově postižení z toho zcela hluchých	100 000 15 000

Ve Zprávě o situaci a N-Plánech 1992 a 1993 je však vytištěno, že sluchově postižených je 300 000, z toho 15 000 je zcela hluchých.

potom pro Parlament ČR odhadl náklady na přijetí zákona o znakové řeči, k čemuž nakonec v roce 1998 došlo (14).

Údaje Socioklubu

Socioklub uvádí ve své velmi často citované publikaci *Obce, města, regiony a sociální služby* (15) v kapitole 3.1 *Orientační údaje vymezující velikost cílových skupin* na s. 31 tabulku č. 2. Pro úsporu místa z ní uvádím pouze údaje o sluchově postižených:

Ten, kdo v Socioklubu opisoval mé odhady z prvního nebo druhého *Národního plánu*, se prostě „upsal“. Po porovnání těchto dvou tabulek jsem ale pochopil, že údaje 95 a 14,5 sluchově postižených a zcela hluchých na 10 000 obyvatel uváděné Socioklubem v tabulce 2 vznikly přepočtem „mých“ chybně převzatých 100 000 všech SP a 15 000 neslyšících v poměru skutečných populací ČR v letech 1993 a 1997 a zaokrouhlením.

Stejně tabulky se stejnými chybami převzal Socioklub do své publikace z roku 2001 *Výsledky projektu HS 66/01: Analýza sociálně ekonomické situace osob se zdravotním postižením a návrhy na další postup v této oblasti* (16).

V kapitole věnované makrosociální demografické a statistické analýze počtu zdravotně postižených občanů v ČR se píše doslova:

„4.1 Počty zdravotně postižených podle VVZPO
Vládní výbor pro zdravotně postižené uváděl ve svém Národním plánu vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením z roku 1998 celkový počet zdravotně postižených občanů: 1,2 mil. osob, stejně jako ve svém předchozím Národním plánu opatření pro snížení negativních důsledků zdravotního postižení z roku 1993...“

K předchozím chybám zde tedy přibyla chyba další, protože v *N-Plánu* z roku 1998 žádný počet zdravotně postižených uveden není. Chybovat je samozřejmě

lidské. Zaráží mne však, že od té doby tyto chyby opisuje jeden odborník od druhého, aniž by kohokoliv napadlo se podívat do (v tomto případě) opravdu velice snadno dostupného primárního zdroje.

Při sčítání lidu jsme neuspěli

Při přípravě sčítání lidu v roce 2001 naléhal sekretariát Vládního výboru od samého počátku na Český statistický úřad, aby do sčítání byly zařazeny i otázky týkající se případného zdravotního postižení. ČSÚ se však bránil, protože každá další otázka pochopitelně náklady na sčítání lidu zvyšovala. Proto jsme se snažili tyto otázky prosadit při projednávání zákona o sčítání lidu přímo v Parlamentu ČR. Bohužel i poslanecká sněmovna v roce 1999 na doporučení místopředsedy vlády JUDr. Rychetského tento požadavek zamítla. Neuspěli jsme ani při opakovaných pokusech. Výsledkem bylo, že ani vrcholný statistický akt nám žádné upřesnění počtu zdravotně postižených neposkytl, ačkoliv jinde ve světě je to běžné a u nás to za první republiky bylo rovněž běžné.

Protože jsme data ze sčítání lidu nezískali a žádné náhradní řešení se nepodařilo realizovat, požádali jsme vládu, aby při kontrole plnění *Národního plánu vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením* (17) z roku 1998 (což byl třetí a poslední *N-Plán*, který jsem měl možnost připravit) doplnila následující úkol pro ČSÚ:

13.1 e) Český statistický úřad zajistí koordinaci tvorby statistiky o občanech se zdravotním postižením. Cílem je – ve spo-

lupráci s MZ, MŠMT a MPSV – postupně vytvořit konzistentní systém statistických informací pro potřeby tuzemských i národních subjektů, které se zabývají touto problematikou.

Provede ČSÚ – do 31. 12. 2005

Orientační finanční potřeba – cca 2 mil. Kč ročně od r. 2004

Tento úkol byl nakonec po řadě velmi diplomatických jednání s ČSÚ (společně s dalšími úkoly) do *N-Plánu* doplněn usnesením vlády ČR č. 596 ze dne 18. června 2003.

Údaje Výzkumného centra integrace zdravotně postižených

Sekretariát Vládního výboru pro zdravotně postižené občany koncem roku 2003 ještě dokončil návrh tzv. *Střednědobé koncepce státní politiky vůči občanům se zdravotním postižením* (18). Vypracování této koncepce však bylo Národní radou zdravotně postižených za prostředky ze státní dotace zřejmě již v roce 2002 objednáno u Mgr. et PaedDr. Jana Michalíka, Ph.D., z Univerzity Palackého v Olomouci. Ten v Olomouci v roce 2002 založil *Výzkumné centrum integrace zdravotně postižených* a je jeho ředitelem.

Michalíkova *Střednědobá koncepce* byla schválena usnesením vlády č. 605 ze dne

Tab. 4:

Typ postižení	Počet obyvatel celkem: k 31. 12. 1997: 10 287 789	Počet obyvatel celkem: k 1. 1. 2003: 10 203 269
sluchově postižení	97 734	96 931
z toho neslyšící	14 917	14 795

16. června 2004 (19). Jsou k ní připojeny tři přílohy, z nichž druhá se nazývá *Soubor vybraných statistických dat vztahujících se k problematice zdravotního postižení, východiskům a úkolům Střednědobé koncepce státní politiky vůči občanům se zdravotním postižením*.

Příloha 2 uvádí na straně 3 chybnou tabulku odhadů „z *N-Plánu*“ (zde viz tab. 3), která byla včetně doprovodného textu převzata z práce Socioklubu z roku 2001 (16); obsahuje i zmíněnou chybu s *N-Plánem* z roku 1998.

Na str. 4 následuje další převzatá tabulka Socioklubu: Orientační výskyt jednotlivých druhů zdravotního postižení na 10 tisíc obyvatel (zde tab. 2).

Další dvě tabulky však zřejmě již vytvořil dr. Michalík sám. Ve *Střednědobé koncepci* je uvádí slovy: „Aplikací uvedených koeficientů na populaci České republiky lze stanovit přibližný odhad počtu občanů s jednotlivými druhy a stupni zdravotního postižení, kdy následující tabulka uvádí souhrnný počet občanů se zdravotním postižením v České republice a tabulka na straně následující odhadů počtu i v jednotlivých krajích ČR.“

Z obou tabulek uvádím opět jenom jejich části týkající se sluchově postižených.

Část tabulky ze str. 5 Přílohy č. 2 ke *Střednědobé koncepci*:

Je samozřejmě úsměvné uvádět bez jakéhokoliv zaokrouhlení čísla, která byla získána vynásobením přesných (?) populací ČR koeficienty odhadovaného výskytu na 10 000 obyvatel. Ale zcela mimo realitu je tabulka následující.

Tab. 5:

Orientační počet sluchově postižených podle kraje (1997) Část tabulky ze s. 6 Přílohy č. 2 ke Střednědobé koncepci		
Název kraje	Počet obyvatel	Sluchově postižení
Hlavní město Praha	1 174 156	11 154
Středočeský kraj	1 131 469	10 749
Jihočeský kraj	630 353	5 988
Plzeňský kraj	553 513	5 258
Karlovarský kraj	306 394	2 911
Ústecký kraj	826 831	7 855
Liberecký kraj	430 684	4 091
Královéhradecký kraj	554 308	5 266
Pardubický kraj	509 905	4 844
Vysočina	520 948	4 949
Jihomoravský kraj	1 133 190	10 765
Olomoucký kraj	641 990	6 099
Zlínský kraj	597 664	5 678
Moravskoslezský kraj	1 276 384	12 126
Česká republika	10 287 789	97 734
		Z toho neslyšící
		1 703
		1 641
		914
		803
		444
		1 199
		624
		804
		739
		755
		1 643
		931
		867
		1 851
		14 917

Chybná čísla zde byla úplně přesně rozpočítána v poměru populací jednotlivých krajů! Každý, kdo však jenom trochu zná problematiku sluchově postižených, ví, že se nejvíce soustřeďují v místech, kde jsou školy pro sluchově postižené, nebo tam, kde je nějaký zaměstnavatel zaměstnávající větší počet neslyšících. Jistě je tomu podobně i u dalších typů

postižení. Největším překvapením ale je, že pod touto tabulkou je v poznámce uvedeno: „Pramen: Sešity pro sociální politiku – obce, města, regiony a sociální služby, Socioklub Praha 1997.“ Ke cti Socioklubu však budiž uvedeno, že v Sešitech ani v pozdější již zmíněné práci z roku 2001 (16) žádná takto nesmyslná tabulka není.

1 V údajích ČSÚ lze najít i jiné údaje o celkové populaci:

10 299 125 ke 31. 12. 1997;

10 200 774 ke 31. 12. 2002.

Šetření Českého statistického úřadu

Český statistický úřad skutečně začal na svém úkolu z *N-Plánu* pracovat se zapojením vysoce kvalifikovaných statistických odborníků. Tito lidé však pochopitelně nebyli odborníky v problematice zdravotně postižených. Při formulaci otázek museli spoléhat na konzultace s Národní radou zdravotně postižených a na mého nástupce v sekretariátu Vládního výboru. Já jsem ke spolupráci již přizván nebyl. Možná, že v oblasti jiných zdravotních postižení jsou výsledky získané s vynaložením velkého úsilí a nemalých finančních prostředků relevantnější, v oblasti sluchového postižení však mají bohužel opět cenu pouze orientační.

ČSÚ velice rozumně zvolil jako jedinou možnost, jak získat potřebné údaje bez nákladného mikrocensu, rozeslání dotazníků vzorku praktických lékařů, vybranému s využitím nejmodernějších poznatků tvorby velice reprezentativních průzkumů na malých vzorcích respondentů. Tito lékaři nemuseli procházet kartotéky všech svých pacientů (nedovedu si představit velice pětiletého praktického lékaře, který by to byl byt i za finanční ohodnocení ochoten provést), ale jenom jejich určitou část, opět vybranou statistickými metodami. Výsledky pak byly rigorózními způsoby matematické statistiky extrapolovány na všechny praktické lékaře a na jejich „celé“ karterotéky. Ve zvolené metodice ČSÚ žádný problém nebyl, naopak ji lze pouze

obdivovat. Problém však byl ve formulaci otázek, položených lékařům.

Konkrétně u sluchového postižení měli praktičtí lékaři zjistit, kolik z určeného vzorku jejich pacientů spadá do následujících čtyř kategorií:

1. **Lehké postižení** – Oboustranná středně těžká nedoslýchavost (ztráta sluchu v rozsahu 41 až 55 dB).

2. **Středně těžké postižení** – Oboustranná těžká nedoslýchavost (ztráta sluchu v rozsahu 56 až 70 dB).

3. **Těžké postižení** – Získaná oboustranná praktická nebo úplná hluchota u dětí, která se vyskytla až po rozvinutí řeči.

4. **Velmi těžké postižení** – Vrozená oboustranná praktická a úplná hluchota u dětí, nebo praktická a úplná hluchota u dětí, která se vyskytla před rozvinutím řeči do ukončení povinné školní docházky.

Problém je již v zaváděných pojmech „lehké, střední, těžké a velmi těžké postižení“, které mají v audiologii jiný význam. Pravdou však je, že připojená vysvětlení s udáním odpovídající velikosti ztráty sluchu v dB (průměr ztrát v lepším uchu na kmitočtech 500, 1000 a 2000 Hz) jsou zcela exaktní.

Horší je, že „lehké postižení“ v šetření ČSÚ začíná až ztrátou sluchu 41 dB. Lehká nedoslýchavost ve skutečnosti začíná ztrátou sluchu okolo 25 dB, čímž z šetření vypadla celá skupina lehce nedoslýchavých se ztrátou sluchu v pásmu 26 až 40 dB a především velická většina starších nedoslýchavých, trpících třeba tzv. presbykuzií.

U „těžkého a velmi těžkého postižení“ je již klasickým problémem, že podle MPSV je „praktická hluchota“ ztrátou sluchu v rozsahu 71 až 90 dB a „úplná hluchota“ ztrátou sluchu větší než 91 dB. Při kvalitě dnešních sluchadel však může i ztráta sluchu přes 90 dB znamenat „jenom“ (velmi) těžkou nedoslýchavost, natož pak „praktická hluchota“, která je „praktická“ pouze tím, že dnes již o žádnou hluchotu nejde.

Něštátně formulovaná je však čtvrtá kategorie. Zatímco třetí kategorie (až na výše uvedený problém s praktickou a úplnou hluchotou) poměrně jasně definuje tzv. ohluchlé, měla čtvrtá kategorie definovat tzv. prelingválně neslyšící. Definice měla být ukončena tečkou před slovy „do ukončení povinné školní docházky“. Každý, kdo někdy viděl (či spíše slyšel) „brebenit“ tříleté až čtyřleté dítě, ví, že maminky dětí v tomto věku mají doslova „vymluvenou díru do hlavy“ z jejich stotisíců proc. Ve čtyřech letech již může být slovní zásoba doslova impozantní. Pokud takové dítě (což žádnému nepřejí) ztratí

sluch až ve čtyřech letech, nejde již o dítě prelingválně neslyšící, ale o dítě ohluchlé, což je ze speciálněpedagogického i logopedického hlediska naprosto odlišná kategorie. A pokud snad některé dítě nerozvine mluvenou řeč do ukončení povinné školní docházky, nejde již o dítě, které má pouze (pokud vůbec) vadu sluchu. Jenže v tomto případě musím kritice podrobit sám sebe. Byl jsem to totiž já, kdo tuto formulaci použil ve svém článku (13). Děti starší tři let jsem ve svém odhadu sice „odfiltroval“, ale tuto nesmyslnou formulaci jsem ve svém článku skutečně uvedl. Mea maxima culpa. Škoda, že se mnou pracovníci ČSÚ nekonzultovali...

Výsledky šetření o zdravotně postižených osobách v České republice za rok 2007 (20) byly ČSÚ zveřejněny počátkem roku 2008. I když je tato zpráva dostupná v ČSÚ i na internetu a jednotlivé kapitoly z ní postupně zveřejňoval server Handihelp, dovoluji si z ní zde pro pohodlí čtenářů přetisknout části tabulek, týkající se sluchové postižených.

Tab. 6:

Sluchové postižení podle pohlaví a věku								
Část tabulky ČSÚ č. 7: Typ zdravotního postižení podle pohlaví a věku, s. 15								
Věk. kategorie	0 až 14	15 až 29	30 až 44	45 až 59	60 až 74	75+	Celkem	Dle ČSÚ
muži	1 154	2 365	1 981	6 166	9 361	14 875	35 902	35 902
ženy	1 748	1 470	2 752	5 060	5 844	21 809	38 683	38 798
celkem	2 902	3 835	4 733	11 226	15 205	36 684	74 585	74 700

Poznámka: Některý z údajů o ženách musí být chybný, protože skutečný součet SP žen se součtem ČSÚ (a tím ani celkový počet SP) nesoúhlasí.

Tab. 7:

Sluchové postižení podle vzniku						
Část tabulky ČSÚ č. 8: Příčina zdravotního postižení podle pohlaví a typu postižení, s. 16						
vrozené	úrazem	nemocí	stářím	jiná	neuveдено	celkem
13 779	2 619	37 634	13 954	1 604	5 110	74 700

Poznámka: Velice nízký počet sluchové postižených, u kterých vada sluchu vznikla stářím, je zcela jistě dán tím, že ČSÚ zvolil za dolní hranici lehkého postižení až ztrátu sluchu 41 dB.

Tab. 8:

Míra sluchového postižení						
Část tabulky ČSÚ č. 10: Míra zdravotního postižení podle pohlaví, věku a typu postižení, s. 18						
* lehké = 1, středně těžké = 2, těžké = 3, velmi těžké = 4						
lehké	středně těžké	těžké	velmi těžké	neuveдено	celkem	průměrná míra postižení*
19 948	28 793	18 061	7 746	152	74 700	2,182

Poznámka: Své námitky k definicím míry postižení jsem napsal výše. Definice „velmi těžkého postižení“ je (i mou vinou) chybná a do jisté míry ovlivňuje i počet „těžce sluchově postižených“ (snižuje ho). Pokud jde o „průměrnou míru postižení“, je sice zcela jasné, jak byla vypočítána, ale neumím si pod ní nic představit (co třeba znamená průměr nedoslýchavosti a prelingvální hluchoty?).

Tab. 9:

Potřeba pomůcky pro sluchové postižené					
Část tabulek ČSÚ č. 11 a 12: Potřeba pomůcky pro postižené osoby podle typu postižení, s. 19 a 20					
nepotřebuje		má		celkem	
odpovídající	nevyhovující	odpovídající	nevyhovující	absolutně	v procentech
26 499	41 351	3 620	1 720	1 510	74 700
35,47	55,36	4,85	2,30	2,02	100

Poznámka: V materiálu ČSÚ není uvedeno, co se pomůckami rozumí. Podle vysokého počtu SP, kteří pomůcky nepotřebují, lze předpokládat (ale pouze předpokládat), že mezi pomůcky nejsou zařazena sluchadla.

Údaje o sluchově postižených najdeme v Šetření ČSÚ ještě v tabulkách č. 13 a 16.

Tabulka č. 13 uvádí důsledky zdravotního postižení podle pohlaví, věku a typu postižení. Nepřekvapuje, že naprostá většina sluchově postižených pociťuje omezení v příjmu informací a komunikační schopnosti. Poněkud mne však zarazilo, že 148 SP má omezení právní způsobilosti (je pozoruhodné, že stejně, tj. 148 SP osob, má omezenou mobilitu, ale nevím, zda nejde o náhodu).

Tabulka č. 16 obsahuje údaje o bydlení zdravotně postižených z hlediska pohlaví, věku a typu postižení. 262 SP bydlí v domech s pečovatelskou službou a 98 SP v podporovaném bydlení. Kupodivu zde není vyplněna kolonka „Neuvezeno“ a náhle se tedy pracuje se zcela jiným počtem SP než v ostatních tabulkách.

Kochleární implantace

Počet neslyšících postupně velmi podstatně ovlivní kochleární implantace, která představuje jeden ze zárazků současné techniky i medicíny.

První implantace u nás byla provedena 19. ledna 1987. Pacientovi, který ohluchl

v dospělosti po úrazu, byla voperována jednokanálová extrakochleární neuroproteza, kterou jsme vyvinuli v Laboratorii elektronických smyslových náhrad ČSAV. Tento implantát dostalo postupně 10 ohluchlých dospělých pacientů (minimálně jeden z nich byl schopen rozumět i uzavřenému souboru slov bez odezírání).

Prvnímu českému dítěti byla provedena implantace v roce 1992 v zahraničí.

K většímu počtu implantací u nás došlo až po roce 1993, kdy byla zavedena úhrada kochleárních implantátů a s implantací související operace a rehabilitace zdravotními pojišťovnami.

Podle údajů Laboratoře elektronických smyslových náhrad bylo do konce roku 2007 implantováno celkem 380 pacientů, z toho asi 300 dětí. Ročně se nyní implantuje asi 30 dětí, ale tento počet se postupně zvyšuje. Já osobně k tomu dodávám, že bohužel, protože to znamená, že jsou stále více implantováni i děti, které zcela hluché nejsou a které by podle mého názoru být implantovány neměly.

Podle sdělení Centra kochleárních implantací bylo ke 31. 12. 2008 implantováno 339 dětí. Počet dětí implantovaných v jednotlivých letech je:

Tab. 10:

Počet dětí implantovaných v jednotlivých letech u nás																
1993	94	95	96	97	98	99	2000	01	02	03	04	05	06	07	08	Celkem
2	6	12	12	17	18	18	20	22	25	25	27	31	33	34	37	339

Něco přes polovinu implantovaných dětí může navštěvovat školy běžného typu.

Srovnání s USA

Podíváme se i na několik údajů z USA, protože v USA je statistika zdravotně postižených hodně rozvinutá a sluchově postiženými se tam dokonce zabývá výzkumný ústav (Gallaudet Research Centre na Gallaudetově univerzitě pro neslyšící ve Washingtonu). Nevím, jak je tomu nyní, ale určité do roku 1993 byl počet sluchově postižených zjišťován při každém federálním censu (viz např. 21).

Tab. 11:

Údaje Národního centra pro zdravotnickou statistiku USA z průzkumu v letech 1990 a 1991			
Popis problému:	% z populace	% ze sluchově postižených	viceměně odpovídající kategorie u nás
Má nějaké problémy se sluchem	8,60	100	SP celkem
Při nejlepším rozumu slovům křičeným do lepšího ucha	0,49	5,5	těžce nedoslýchaví
Neslyší, tj. vůbec nerozumí mluvené řeči	0,23	2,7	praktická hluchota
Neslyšící (nereagující na zvuk)	0,18	2,1	úplná hluchota

Tyto údaje jsou sice téměř dvacet let staré, mají však výhodu, že je lze do určité míry porovnat s kategoriemi používanými u nás – viz poslední sloupec.

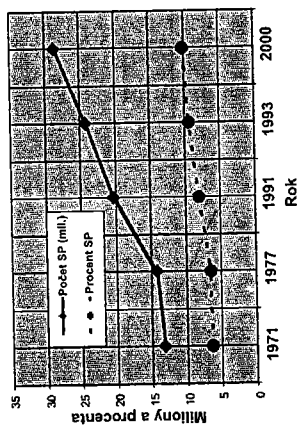
Velmi závažnou informaci uvádí Americká asociace pro mluvu-jazyk-slyšení (American Speech-Language-Hearing Association) (22). Podle ní se za 30 let počet sluchově postižených Američanů zdvojnásobil. Její údaje jsem přepsal do tabulky, do které jsem přidal řádek s počty obyvatel USA v uváděných letech (US Census Bureau – dostupné na <<http://www.census.gov/statab/hist/HS-01.pdf>>), abych tyto absolutní údaje mohl převést na procenta:

Tab. 12:

rok	1971	1977	1991	1993	2000
počet SP (mil)	13,2	14,2	20,3	24,2	28,6
populace USA (mil)	207,661	220,239	253,493	260,255	282,434
procent SP	6,36	6,45	8,01	9,30	10,13

Je zřejmé, že se zdvojnásobil pouze absolutní počet. Protože populace USA za 30 let také utěšeně narůstala, nevzrostl procentní poměr na celý dvojnásobek, ale mnoho k tomu nechýbí. V tomto případě je ještě názornější grafické zobrazení:

Vývoj počtu sluchově postižených v USA za 30 let

Tab. 13:

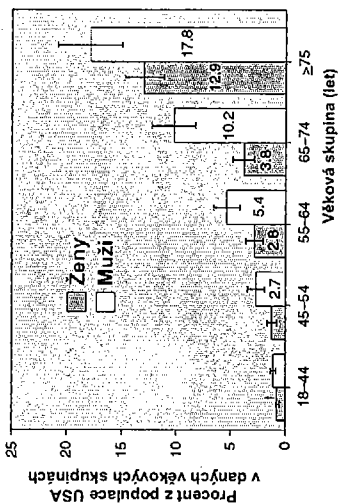
Věková skupina (let)	0 až 14	15 až 29	30 až 44	45 až 59	60 až 74	75+
muži	0,15	0,21	0,18	0,57	1,42	6,59
ženy	0,24	0,14	0,24	0,46	0,73	5,01

Americké údaje (tabulka bohužel uvedena není) jsou v grafech vpravo nahoře, naše údaje jsou dole. Prímé srovnání ani tak možné není, protože ČSÚ pochopitelně použil jiné věkové kategorie, než jaké používají statistici v USA. Z porovnaní grafů (pozor, nepřehlédněte značnou rozdílnost stupnic na vertikální ose!) je však poměrně zřetelně vidět, co způsobilo odříznutí kategorie sluchově postižených se ztrátami sluchu v intervalu 25 dB až 40 dB z šetření ČSÚ. Americké údaje jsou třikrát až šestkrát vyšší než údaje ČSÚ! Buď mají Američané zřetelně horší uši než my, nebo je v nepořádku něco jiného... Americké i české údaje se však dojemně shodují ve věkové skupině 60 až 74 let v tom, když uvádějí, že vadou sluchu v tomto úseku života trpí téměř přesně dvakrát více mužů než žen! Nijak mne to nepotěšilo a patrně si zajdu nechat udělat audiogram. Na druhé straně však je vynikající, že ti nejodolnější z nás, kteří se dožijí 75 a více let, již budou slyšet téměř stejně špatně, jako jejich stejně staré kolegyně.

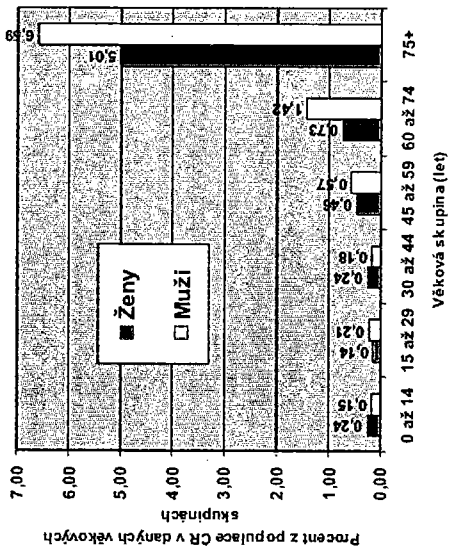
QuickStats

FROM THE NATIONAL CENTER FOR HEALTH STATISTICS

Procento dospělých, kteří se považují za neslyšící, nebo mají značné problémy s rozuměním bez sluchadla podle pohlaví a věkových skupin – Spojené státy 2003

Procento sluchově postižených v ČR podle pohlaví a věkových skupin

Na závěr této exkurze do Spojených států bych chtěl ocitovat souhrn z článku kolegyně Ross E. Mitchellové z Gallaudetova výzkumného institutu, který se jmenuje dosti podobně, jako mé články: *Můžete mi říci, kolik je ve Spojených státech neslyšících?* (21). Americká vědecká pracovnice říká, že

Její shrnutí je následující:

Stručný souhrn odhadů velikosti sluchově postižené populace USA založený na dostupných federálních datech a publikovaných výzkumech:

- Asi 2 až 4 lidé z tisíce obyvatel Spojených států jsou „funkčně neslyšící“, přičemž více než polovina z nich ztratila sluch v poměrně vysokém věku. Méně než jedno promile lidí ve Spojených státech ohluchlo před dosažením věku 18 let.
- Pokud k těm, kteří neslyší, přidáme i ty, kteří mají velmi těžkou ztrátu sluchu, dostaneme 4–10krát větší počet. To znamená, že 9 až 22 promile občanů má velmi těžkou ztrátu sluchu, nebo je neslyšících. Opět nejmenší polovina z nich uvádí, že vada sluchu se u nich objevila až po 64. roce života.
- Konečně: zahrneme-li každého, kdo má nějaké potíže se sluchem, pak 37 až 140 promile lidí ve Spojených státech má nějaký stupeň vady sluchu, z čehož značnou část tvoří lidé starší 65 let.

Takže kolik je tedy skutečně těch sluchově postižených?
Protože mým údělem zřejmě je pokoušet se porovnat neporovnatelné, pokusil jsem se do následující tabulky shrnout starší i nové údaje o počtu sluchově postižených:

Velmi řídká obsazenost buněk je jasným projevem velice nízké kompatibility uváděných údajů. Abych ji alespoň trochu posílil, dovolil jsem si sloučit některé uváděné údaje (viz Poznámky k tabulce).

Tab. 14:

Údaje o počtu sluchově postižených uváděné v různých zdrojích						
	USA 1991 [1*]	Zpráva o situaci a N-Plány 1992 a 93 [6.7.8]	Socioklub 1997 [15]	J. Hrubý 1998 [13]	USA 2005 [21]	ČSÚ 2007 [20]
SP celkem	8,6%	300 000 3%	0,95%	500 000 5%	3,7 až 14%	74 700 ¹⁾ 0,726%
těžce nedoslýchaví	0,49%				0,9 až 2,2%	48 741 ²⁾ 0,473%
praktická hluchota	0,23%					
úplná hluchota	0,18%	15 000 0,15%	0,145%			
praktická + úplná hluchota	0,41%				0,2 až 0,4%	25 807 ³⁾ 0,251%
prelingvální vada sluchu				15 000 0,15%		13 779 ⁴⁾ 0,134%
prelingvální praktická hluchota				3 900 0,039%		
prelingvální úplná hluchota				3 700 0,037%		
prelingvální praktická + úplná hluchota				7 600 0,076%		7 746 ⁴⁾ 0,075%
získaná vada sluchu celkem						55 811 0,543%
získaná praktická + úplná hluchota						18 061 0,176%
uživatelů znakové řeči				7 300 0,037%		

Poznámky:

- [*] Viz tab. 11
- ¹⁾ Pouze se ztrátami sluchu většími než 41 dB
- ²⁾ Ztráty sluchu v rozsahu 41 až 70 dB
- ³⁾ Ztráty sluchu větší než 71 dB
- ⁴⁾ Zahnuje i děti, které ztratily sluch, až do ukončení školní docházky.

Na konci svého článku z roku 1998 (13) jsem uvedl poměrně rozsáhlý souhrn. V následující tabulce uvádím údaje z uvedeného souhrnu a jejich současnou úpravu, opravu či doplnění.

Tab. 15:

	Mé odhady, související se sluchovým postižením	
	J. Hrubý 1998	J. Hrubý 2009
SP celkem (Z nich naprosto rozhodující část tvoří starší lidé, jejichž sluch se zhoršil z důvodu věku.)	500 000 5 %	1 000 000 10 %
Těžce sluchově postižení (tj. ztráty sluchu v intervalu 41 až 70 dB)	15 000 0,15 %	50 000 0,5 %
SP, kteří se s vadou sluchu narodili, nebo jejichž vada vznikla v dětství.	3 900 0,039 %	15 000 0,15 %
Praktická hluchota (tj. ztráty sluchu v intervalu 71 až 90 dB), která trvá od narození nebo vznikla před zahájením nebo v průběhu školní docházky	43 osoby v každém populačním ročníku	4 000 0,04 %
Praktická prelingvální hluchota (tj. ztráty sluchu v intervalu 71 až 90 dB)	3 700 0,037 %	4 000 0,04 %
Úplná hluchota (tj. ztráty sluchu větší než 91 dB), která trvá od narození, nebo vznikla před zahájením nebo v průběhu školní docházky	41 osoba v každém populačním ročníku	3 500 0,035 %
Prelingvální úplná hluchota (tj. ztráty sluchu větší než 91 dB)	7 600 0,076 %	7 500 0,075 %
Praktická a úplná hluchota (tj. ztráty sluchu větší než 71 dB), která trvá od narození nebo vznikla před zahájením nebo v průběhu školní docházky		20 000 0,2 %
Prelingvální praktická a úplná hluchota (tj. ztráty sluchu větší než 71 dB)		80 % žáků
Získaná praktická nebo úplná hluchota	66 % žáků	
Ve školách pro sluchově postižené používá znakovou řeč	82	
Uživatelé znakové řeči v každém z populačních ročníků 1980–1987	7 300 0,073 %	7 500 0,075 %
Uživatelů znakové řeči celkem		8
Ročně implantováno dospělých		35
Ročně implantováno dětí		

Prosim, abyste si ke všem údajům doplnili slovíčko „asi“: Většinou jde skutečně jenom o velice hrubé odhady. Protože však zatím nemám nic přesnějšího, budou odhady budu odhady v pravém soupci až do odvolání používat. Ale čas velice letí a blíží se další sčítání lidu...

Dotazník ke zjištění stavu sluchu žáků na českých školách pro sluchově postižené

Škola (razítko):

Iniciály jména (v pořadí jméno, příjmení):

Pohlaví: mužské ženské Rok narození:Věk, ve kterém došlo ke ztrátě sluchu: 0 – 1 rok 1 – 6 let 6 a více let

Třída (ročník) ve školním roce 1995/1996:

Nejdůležitější hodnoty z posledního audiogramu:

Poslední audiogram je z roku:

Kmitočet	500 Hz	1000 Hz	2000 Hz	4000 Hz
Ztráta v pravém uchu:	dB	dB	dB	dB
Ztráta v levém uchu:	dB	dB	dB	dB

Má žák (žákyně) rodiče:

 oba slyšící oba sluchově postižení jednoho sluchově postiženého nemá již rodiče

Sluchadlo – typ:

(věk):

Od kdy nosí sluchadlo

Okres, kde žák trvale bydlí (pokud se liší od okresu, ve kterém je Vaše škola):

Prosíme, abyste první a druhou stranu dotazníku každého žáka sešili sešíváčkou. Pro jistotu však zde, prosíme, zopakujte iniciály jména žáka a rok narození z první strany:

iniciály	rok narození

Subjektivní hodnocení

Prosíme, aby tuto část dotazníku vyplnil pokud možno třídní učitel

Kdybyste měl(a) hodnotit ztrátu sluchu tohoto žáka (toto žákyně) slovy, klasifikoval(a) byste ho (ji) jako:

☐ nedoslýchavého	☐ zbytkate	☐ neslyšícího
---	-----------------------------------	--------------------------------------

Domníváte se, že sluchadlo představuje pro tohoto žáka (žákyni):

☐ značný přínos	☐ přínos	☐ nepomáhá mu
--	---------------------------------	--------------------------------------

Kdybyste měl(a) hodnotit slovy jak tento žák (žákyně) odezírá, použil(a) byste výraz:

☐ výborně	☐ docela dobře
☐ spíše špatně	☐ téměř vůbec

Kdybyste měl(a) hodnotit slovy srozumitelnost mluvy tohoto žáka (žákyně) pro širokou veřejnost, použil(a) byste výraz:

☐ velmi dobrá	☐ srozumitelná
☐ špatně srozumitelná	☐ nesrozumitelná

Tato otázka se týká pouze žáků v páté třídě a výše: Pokud byste měl(a) zhodnotit, jak tento žák (tato žákyně) rozumí psaným textům v porovnání s ostatními spolužáky, použil(a) byste slovo

☐ mnohem lépe	☐ lépe
☐ zhruba stejně	☐ hůře
☐ nečte vůbec	☐

Používají rodiče žáka (žákyně) ano ne

Používá žák (žákyně) (třeba jen mimo školu) znakový jazyk:

Literatura:

1. MALÝ, J.; MASARYK, T. (ed.). *Otázkový slovník naučný*. 27 dílů. Praha : Ottovo nakladatelství, 1888 až 1909. 27 789 s.
2. TOBOLKA, Z.V.; FRANZL, K. (ed.). *Masarykův slovník naučný*. 7 dílů. Praha : Československý kompas, 1925 až 1933.
3. ZÍMA, J. Hluchoněmí, hlouš a němle v Československé republice podle výsledků sčítání lidu v r. 1930. *Knihovna úchylné mládeže*, sv. 19. Praha : Nákladem Spolku pro péči o slabomyslné v Republice československé, 1936.
4. FEDERÁLNÍ VÝBOR SVAZU INVALIDŮ V ČSSR. *Požadavky na zlepšení výchovy, vzdělávání a profesní přípravy sluchově postižených. Interní nerealizovaný dokument*. Praha : FV SI v ČSSR, 1988.
5. ŠTORK, A. (ed.). *Lékařské repetitorium*. 4. vyd. Praha : Avicenum, 1981.
6. HRUBÝ, J., et. al. *Zpráva o situaci zdravotně postižených a nejnaléhavějších úkolech, které je třeba řešit*. Informace pro členy vlády ČR. Praha : Vládní výbor pro zdravotně postižené občany, 10. 11. 1991. Dostupné též na: <http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?pgid=179>.
7. HRUBÝ, J. (ed.). *Národní plán pomoci zdravotně postiženým občanům*. Praha : Vládní výbor pro zdravotně postižené občany, červen 1992.
8. HRUBÝ, J. (ed.). *Národní plán opatření pro snížení negativních důsledků zdravotního postižení*. Praha : Vládní výbor pro zdravotně postižené občany, září 1993. Schváleno usnesením vlády č. 493 ze dne 8. 9. 1993. Dostupné též na: <http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?pgid=179>.
9. NORUŠIS, M.J. *SPSS for Windows*. Base System User's Guide. Release 6.0. Chicago : SPSS, 1993. 828 s. ISBN 0-13-178856-6.
10. HRUBÝ, J.; ZÍKA, D. *Předběžné vyhodnocení dotazníkové akce na českých školách pro sluchově postižené*. Praha : Vládní výbor pro zdravotně postižené občany, 1996. 31 s.
11. HRUBÝ, J. *Příspěvek k rozboru některých činitelů ovlivňujících vzdělávání neslyšících a nedoslýchavých*. Habilitační práce (doc.). Olomouc, 1998. Univerzita Palackého.
12. HRUBÝ, J. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu*. 1. díl. 2. vyd. Praha : Federace rodičů a přátel sluchově postižených, 1999. 396 s. ISBN 80-7216-096-6.
13. HRUBÝ, J. *Kolik je u nás sluchově postižených? Speciální pedagogika*. 1998, č. 2, s. 5-20.
14. Zákon ze dne 11. června 1998 č. 155/1998 Sb., o znakové řeči a o změně

DĚTSKÉ AUDIOLOGICKÉ PORADENSTVÍ A RANÁ INTERVENČE U SLUCHOVĚ POSTIŽENÝCH DĚTÍ V NĚMECKU – HEIDELBERG, BADENSKO-WÜRTTEMBERŠKO*

Lenka Hřivcová

Anotace: Stať se týká speciálněpedagogického poradenství surdopedického v Německu, činnosti dětských audiologických poraden a pracovišť rané péče pro sluchově postižené děti. Čerpá ze stáže na samostatném pracovišti při zařízení Hör-Sprachzentrum Heidelberg/Neckargemünd, Staatliche Schule für Gehörlose, Schwerhörige und Sprachbehinderte (Sluchově a řečové centrum HD/NGD), Státní škola pro neslyšící, nedoslýchavé a jedince s vadami řeči v německém městě Heidelberg ve spolkové zemi Badensko-Württembersko – na pracovišti Pádoaudiologische Beratungsstelle (Dětská audiologická poradna).

Klíčová slova: sluchově postižené děti, raná péče – včasná intervence pro děti se sluchovým postižením, dětské audiologické poradny, audiometrie, audiometrická vyšetření, diagnostika, školy rané péče, kazuistiky.

Každá spolková země Německa má vlastní školský zákon a vzdělávací systém. Podle Leonhardtové (1999) se současný vzdělávací systém pro sluchově postižené dá z časového hlediska rozdělit na oblast rané péče (0–3 roky), oblast základní (3–6 let), oblast školní (6–15, příp. 18 let) a oblast povolání a vzdělávání dospělých (od 15, příp. 18 let). **Raná péče** je u sluchově postižených velmi důležitou součástí výchovy a vzdělávání, na něž má podle ústavy spolkové země Badensko-Württembersko právo každý člověk (Diehls 2006).

Specializují se na ni pedagogové sluchově postižených pro předškolní výchovu a stojí dnes ve středu zájmu ve výchově dětí se sluchovým postižením. Realizuje se v období života, kdy se člověk učí nejrychleji a nejjintenzivněji a ztělesňuje důležité předpoklad pro vývoj učebního procesu – vedle výkonného mozku mají děti také zvýšenou schopnost diferencovaně vnímat své hlásky a hlásky lidí v okolí. V Hamburku se díky intenzivní rané péči podařilo např. snížit podíl sluchově postižených dětí, které musely k zajištění komunikace

* Článek vznikl jako výstup z projektu č. 55 „Podpora internacionalizace doktorského studia a zahraničních zkušeností mladých pracovníků bezprostředně po získání Ph.D.“, řešeného na PdF MU v rámci rozvojového programu MŠMT pro VVŠ pro rok 2008 č. 2b.

86734-22-6. Schváleno usnesením vlády č. 605 ze dne 16. června 2004. Dostupné též na: <<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?pgid=179>>.

20. ČSÚ. *Výsledky šetření o zdravotně postižených osobách v České republice za rok 2007*. Praha: ČSÚ, 2008. 49 s. Dostupné též na: <<http://www.czso.cz/csu/2008edicnplan.nsf/p/3309-08>>.

21. MITCHELL, R.E. *Can you tell me how many deaf people there are in the United States?* (online). Washington (D.C.): Gallaudet Research Institute, 2005. 23 s. Poslední úpravy 11. 10. 2007 [cit. 2009-07-27]. Dostupné na: <<http://gri.gallaudet.edu/Demographics/deaf-US.php>>.

22. ASHA. *The Prevalence and Incidence of Hearing Loss in Children* (online). American Speech-Language-Hearing Association [cit. 2009-07-27]. 23 s. Dostupné na: <<http://www.asha.org/public/hearing/disorders/children.htm>>.

23. CDC. *Percentage of Adults* Who Reported Being Deaf or Having a Lot of Trouble Hearing Without a Hearing Aid, by Sex and Age Group* --- United States, 2003 (online). *MMWR Weekly*, July 1, 2005 54(25):635, [cit. 2009-07-27]. Dostupné na: <<http://www.cdc.gov/mmwr/preview/mmwrhtml/mm5425a5.htm>>.

dalších zákonů. *Sbírka zákonů České republiky*, 1998, částka 54, s. 6707.

15. PRŮŠA, L. (ed.). *Sešity pro sociální politiku*. Obec, města, regiony a sociální služby. Praha: Sociopress, 1997. 250 s. ISBN 80-902260-1-9.

16. SOCIOKLUB. *Makrosociální demografická a statistická analýza počtu zdravotně postižených občanů v ČR, analýza struktury četností zdravotních postižení, vývoj důvodů invalidizace, analýza podle věku a návrhy na rozvoj informační báze*. In *Analýza sociálně ekonomické situace osob se zdravotním postižením a návrhy na další postup v této oblasti*. Projekt HS 66/01. Praha: MPSV, 2001. 24 s.

17. HRUBÝ, J. (ed.). *Národní plán vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením*. Praha: Vládní výbor pro zdravotně postižené občany, 1998. Schváleno usnesením vlády č. 256 ze dne 14. 4. 1998. Dostupné též na: <<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?pgid=179>>.

18. HRUBÝ, J. (ed.). *Návrh Střednědobé koncepce státní politiky vůči občanům se zdravotním postižením*. Praha, 2003. [Byl vytyštěn, ale nebylo povoleno předat jej Výboru.]

19. MICHALÍK, J. (ed.). *Střednědobá koncepce státní politiky vůči občanům se zdravotním postižením*. Praha, 2004. 64 s. + 3 příl. ISBN 80-